

УДК 811.161.2'373

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/95-1-34>

Оксана ГУРОВА,

orcid.org/0000-0002-7160-4288

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

(Харків, Україна) *okgur@ukr.net*

Тетяна ФІЛЬЧУК,

orcid.org/0000-0001-5307-7210

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри історії зарубіжної літератури і класичної філології

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

(Харків, Україна) *tanyafilchuk2@gmail.com*

Олена ХОМІК,

orcid.org/0000-0002-9161-3245

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

(Харків, Україна) *khomikolena@gmail.com*

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЄСЛІВ ШВИДКОГО РУХУ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена лінгвістичному аналізу дієслівної лексики української мови, яка відзначається винятковим багатством морфологічних форм і розгалуженою системою семантичних відтінків. У межах загального словникового складу української мови ця лексика охоплює широке коло лексико-семантичних груп: від позначення фізичних станів та мисленнєвих дій до вираження почуттів і волевиявлення. У пропонованій розвідці увагу зосереджено на дієсловах руху, які у своїх значеннях мають багатий набір відтінків швидкості, інтенсивності, напрямку, способу та характеру переміщення, що робить їх однією з найважливіших груп або підгруп дієслівної лексики. Метою дослідження є виявлення семантичних особливостей дієслів зі значенням «швидкий рух» в українській мові. На основі проведеного аналізу з'ясовано, що досліджувані лексеми можуть бути як однозначними, так і багатозначними; не лише відбивати в значенні фізичний процес руху і переміщення, а й виконувати метафоричну функцію; а їхня семантика часто варіюється або може уточнюватися залежно від видових характеристик дієслова, його морфемної структури (префіксації, суфіксації), лексичної сполучуваності, контексту тощо. Виявлено, що значення розглянутих дієслівних одиниць містять базовий семантичний компонент – «швидкий рух», який може доповнюватися низкою диференційних ознак, зокрема: власне додаткових (спосіб, тип руху); причинових (поспіх, запал, бажання, біль, мета); наслідкових (різкість, інтенсивність, поривчастість, рвучкість, слуховий ефект). Простежено, що дієслова швидкого руху можуть належати до різних шарів лексики, мати різну стилістичну належність, характеризуватися високою емоційною виразністю та відзначатися різним ступенем експресивності. Аналіз такої лексики дає змогу краще з'ясувати специфіку українського дієслова, простежити відбиття культурних аспектів у мовленні, глибше зрозуміти мовну картину світу українців.

Ключові слова: українська мова, швидкий рух, дієслово, лексичне значення, семантичні особливості, експресивність.

Oksana HUROVA,

orcid.org/0000-0002-7160-4288

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Ukrainian Language
V.N. Karazin Kharkiv National University
(Kharkiv, Ukraine) okgur@ukr.net*

Tetiana FILCHUK,

orcid.org/0000-0001-5307-7210

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of History of Foreign Literature and Classical Philology
V.N. Karazin Kharkiv National University
(Kharkiv, Ukraine) tanyafilchuk2@gmail.com*

Olena KHOMIK,

orcid.org/0000-0002-9161-3245

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Ukrainian Language
V.N. Karazin Kharkiv National University
(Kharkiv, Ukraine) khomikolena@gmail.com*

SEMANTIC FEATURES OF VERBS OF FAST MOVEMENT IN THE UKRAINIAN LANGUAGE

The article is devoted to the linguistic analysis of the verbal vocabulary of the Ukrainian language, which is characterized by an exceptional richness of morphological forms and a complex system of semantic nuances. Within the general lexicon of the Ukrainian language, this vocabulary covers a wide range of lexico-semantic groups: from denoting physical states and mental actions to expressing feelings and volitions. This study focuses on verbs of motion, which in their meanings possess a rich set of nuances regarding speed, intensity, direction, manner, and nature of movement, making them one of the most significant groups or subgroups of verbal lexis. The aim of the research is to identify the semantic features of verbs signifying «fast movement» in the Ukrainian language. Based on the analysis, it was established that the lexemes under study can be both monosemous and polysemous; they not only reflect the physical process of motion and displacement in their meaning but also perform a metaphorical function. Their semantics often vary or can be specified depending on the aspectual characteristics of the verb, its morphemic structure (prefixation, suffixation), lexical combinability, context, etc. It was revealed that the meanings of the considered verbal units contain a basic semantic component – «fast movement» – which can be supplemented by a series of differential features, including: actual additional features (manner, type of movement); causal features (haste, fervor; desire, pain, purpose); and consequential features (abruptness, intensity, impetuosity, jerkiness, auditory effect). It has been observed that verbs of fast movement can belong to different layers of vocabulary, have varying stylistic affiliations, and be characterized by high emotional expressiveness and different degrees of intensity. The analysis of such vocabulary allows for a better understanding of the specifics of the Ukrainian verb, tracing the reflection of cultural aspects in speech, and gaining a deeper insight into the linguistic worldview.

Key words: *Ukrainian language, fast movement, verb, lexical meaning, semantic features, expressivity.*

Постановка проблеми. У сучасній науці «рух» є багатограним поняттям і охоплює різні сфери, тому має різні значення, залежно від того, у якій галузі знань про нього йдеться. У лінгвістиці поняття руху використовується для позначення процесу переміщення об'єкта в просторі, що може відбуватися за різними траєкторіями, з різною швидкістю та в різних середовищах, і відбивається в значеннях слів різних частин мови. Дієслово є основним засобом вираження дії, стану, процесу або їхніх змін, тому значення руху якнайкраще позначається саме за допомогою цієї частини мови. Актуальність теми нашої розвідки пояснюється потребою розширити уявлення про

дієслівну систему мови, зокрема звернути увагу на семантичні особливості дієслівної лексики зі значенням «рух» у сучасній українській мові.

Аналіз досліджень. Дієслова зі значенням «рух, переміщення» є об'єктом різноаспектного вивчення українськими мовознавцями. Так, Н. Адамець досліджує словотвірну парадигматику дієслів руху (Адамець, 2016), Н. Папідзе – словотвірну спроможність дієслів (Папідзе, 2016); В. Фурса вивчає типові керовані компоненти, залежні від дієслів руху та переміщення (Фурса, 2021); Т. Голі-Оглу та Н. Півень досліджують реалізацію лексико-граматичної категорії руху в художньому тексті (Голі-Оглу, Півень, 2020);

О. Бердіна зосереджує увагу на семантиці дієслівних номінацій із градуальною семою (Бердіна, 2013), Н. Мединська – на семантичній природі дієслова (Мединська, 2010); у межах лексико-семантичних груп та полів дієслова руху досліджують Н. Лахно (Лахно, 2006), Г. Олекса (Олекса, 2012), Н. Савчин (Савчин, 2020); лексико-семантичну характеристику чотиривалентних дієслів руху, переміщення подає О. Куц (Куц, 2005); про структурно-семантичні параметри дієслів зі значенням «непоступальний рух» ідеться в роботі О. Митрофанової (Митрофанова, 2011); О. Криволапова присвячує роботу вивченню дієслів руху іноземними студентами (Криволапова, 2021), О. Присяжна та О. Новак – труднощам вивчення дієслів руху в українській мові як іноземній (Присяжна, Новак, 2019), С. Приходько – особливостям вивчення дієслів руху в іншомовній аудиторії (Приходько, 2023).

Мета статті. В українській мові значення дієслів руху відображають різні аспекти переміщення, зокрема спосіб (наприклад, ходьба, біг, плавання, повзання), швидкість (швидкий чи повільний рух), напрямок (рух уперед, назад, угору, вниз), середовище (наземний, водний, повітряний рух). Метою нашого дослідження є виявлення семантичних особливостей дієслів швидкого руху в українській мові. За джерельну базу взято тлумачні словники української мови (Словник української мови в 11-ти томах, Словник української мови online у 20-ти томах. Т. 1–15), Словник «Український жаргон» Л. Ставицької та Словник сучасного українського сленгу Т. Кондратюк, із яких обрано зразки дієслівної лексики окресленого значення. Для досягнення мети використовувалися описовий та метод семантичного аналізу, аналіз словникових дефініцій, частково порівняльний та метод компонентного аналізу.

Виклад основного матеріалу. В українській мові можна виокремити чимало кількості дієслів, що позначають швидкий рух і відзначаються широким спектром значень та стилістичними особливостями. Наприклад, у першому, прямому значенні слова *бігти* ідеться не лише про спосіб пересування («на ногах або лапах»), а й про швидкість: «...відштовхуючись на кожному кроці таким чином, що до наступного кроку тіло не має контакту з поверхнею, перебуваючи у фазі польоту» (СУМ–20, 2010–2025), де на наявність окресленої семантики вказує компонент значення у фазі польоту. Семантика швидкості яскраво оприявнюється в інших, переносних значеннях слова *бігти* й конкретизується за допомогою прислівників *поспішно*, *швидко* та дієслів *поспішати*,

квапитися, *нестися*, наприклад: «поспішно йти кудись, до кого-, чого-небудь; поспішати, квапитися»; «швидко рухатися (їхати, котитися і т. ін.) в якому-небудь напрямку»; «швидко нестися в повітрі (про хмари, дим і т. ін.)»; «швидко текти, плинути»; «швидко сипатися, насипатися»; «швидко минати, проходити, збігати в часі»; «шумуючи під час кипіння, вилитися, литися через вінця (краї) посуду; швидко витікати» (СУМ–20, 2010–2025). Уживання лексеми *бігти* в наведених переносних значеннях спостерігаємо, як правило, у розмовному мовленні, фольклорних творах і текстах художньої літератури (наприклад, *треба бігти до лікаря, біжу на роботу, бігла заміж, біжить поїзд, хмари біжать, річка біжить, час біжить, борець біжить*). Семантика швидкого руху слова *бігти* може конкретизуватися при антонімічному зіставленні, наприклад *іти – бігти*, *повзти – бігти*, або ж деактуалізуватися, наприклад у комбінації *повільно бігти*.

Дієслово *летіти* (СУМ–20, 2010–2025) має широку сферу вживання і використовується як у прямому значенні («пересуватися в повітрі за допомогою крил (про птахів, комах і т. ін.)»), так і в переносному. Семантика швидкого руху може конкретизуватися та уточнятися за допомогою слів *швидко* («швидко, непомітно минати (про час)»; наприклад, *дні летять, ніч летіла, час летить*); *дуже швидко* («дуже швидко переміщатися (по землі, воді і т. ін.); нестися (у 1 знач.)»; наприклад, *летів на коні, санки летять*).

Вельми потужною є лексема *мчати* (СУМ–20, 2010–2025), оскільки всі значення цього слова містять семантику швидкого руху, як-от: «пересуватися, переміщатися з великою швидкістю»; наприклад, *вітер мчить*; «швидко їхати»; *мчить авто*; «швидко бігти»; *мчу на навчання*; «швидко, бурхливо текти»; *вода мчить*; «швидко, непомітно минати (про час)»; *дні мчали*; «швидко поширюватися»; *плітки мчать*; «дуже швидко везти, нести, переміщати когось, щось»; *мчали санчата*. Семантично близькою є лексема *нестися* (СУМ–20, 2010–2025), деякі значення якої передають дуже швидкий, часто некерований рух: «з великою швидкістю рухатися; мчати, мчатися»; наприклад, *несеться вершник, авто неслося*; «з великою силою переміщатися (про воду, вітер і т. ін.)»; наприклад, *несеться вітер, вода неслась*; «швидко минати, протікати, проходити (про час, події і т. ін.)»; наприклад, *час несеться, життя несеться*. Значення швидкості конкретизується завдяки прислівнику *швидко*, дієсловам *мчати*, *мчатися*, а також конструкціям з *великою швидкістю*, з *великою силою*. Значення таких дієслів, як *шале-*

іти – «бути у нестримному, стрімкому русі»; «надзвичайно швидко щось виконувати, робити» (СУМ–11, 1980: 399), **чкурити** (розмовне) – «дуже швидко бігти, летіти і т. ін.» (СУМ–11, 1980: 343), **частити** (розмовне) – «дуже часто, надто швидко робити що-небудь, поспішати в чомусь» (СУМ–11, 1980: 279), відбивають семантику надшвидкості, яка конкретизується за допомогою прислівників *надзвичайно, дуже, надто*.

Семантика швидкості є визначальною для значень слів **стреміти** – «швидко рухатися, стрімко направлятися куди-небудь» (СУМ–11, 1978: 762), **майнувати** (діалектне) – «швидко їхати, мчати» (СУМ–20, 2010–2025), **знати** (розмовне) – «швидко бігти, їхати, мчати» (СУМ–20, 2010–2025), **дранати** (розмовне) – «швидко тікати, бігти куди-небудь» (СУМ–20, 2010–2025), **шурувати** (фамільярно) – «швидко, енергійно йти куди-небудь» (СУМ–11, 1980: 566), **нарізати круги** (жаргонове) – «швидко пересуватися містом, крутитися» та **газувати** (переносно, жартівливо) – «швидко йти або їхати, швидко пересуватися» (СУМ–20, 2010–2025), а в семантичній структурі дієслів **дзизкати** (СУМ–20, 2010–2025) – «швидко проноситися, пролітати з дзижчанням», **лопотати** (СУМ–20, 2010–2025) – «швидко йти, бігти, видаючи ногами такі звуки», крім основних («рух» та «швидкість»), міститься додаткова семантична ознака – «утворення звуку».

Серед багатьох значень дієслова **зриватися** (СУМ–20, 2010–2025) є такі, що відбивають семантику швидкого руху, а саме його початку: «рвучко вставати, підніматися або дуже швидко залишати якесь місце; схоплюватися»; «різко прискорювати рух; переходити на швидку ходу, біг»; (переносне, розмовне) «раптово залишати якесь місцеперебування, кидати якусь роботу і т. ін.»; «поривчасто, різко починатися (про бурю, дощ, і т. ін.); починати дути (про вітер)»; (переносне, розмовне) «поспішно або необдумано вирушати кудись»; «стрімко підніматися, злітати вгору». Значення швидкого руху конкретизується за допомогою прислівників *рвучко, різко, швидко, раптово, стрімко*. Із семантикою початку швидкого руху пов'язані також значення дієслів **гайнути** – «швидко побігти, помчати; майнути» (СУМ–20, 2010–2025), **закрутитися** – «почати крутитися, рухатися, обертаючись, обертотом», «почати швидко рухатися, обертаючись, кружляючи»; (переносно) «почати проходити, протікати активно, в швидкому темпі» (СУМ–20, 2010–2025), таких розмовних одиниць, як **хуркнути** – «швидко побігти, полетіти тощо куди-небудь; майнути» (СУМ–11, 1980: 174), **чкурнути** – «швидко утекти», «швидко

вирушити куди-небудь; податися» (СУМ–11, 1980: 344), **шарахнути** – «швидко побігти, метнутися куди-небудь» (СУМ–11, 1980: 411), **дмухнути** – «швидко направитися куди-небудь, піти, поїхати і т. ін.» (СУМ–20, 2010–2025), **дризнути** – «швидко побігти, втекти» (СУМ–20, 2010–2025), **засвистіти** – «швидко переміститися куди-небудь або звідкись» (СУМ–20, 2010–2025), а також діалектного слова **черснути** – «швидко податися куди-небудь, побігти» (СУМ–11, 1980: 313).

Лексеми **рватися** – «робити різкі, поривчасті рухи, намагаючись звільнитися від кого-, чого-небудь, вирватися звідкілясь»; «кидатися з боку на бік, метатися» (СУМ–11, 1977: 462) та **хапати** – «швидко, поривчасто брати, схоплювати, підхоплювати кого-, що-небудь» (СУМ–11, 1980: 19); «брати, захоплювати що-небудь із поспіхом, у великій кількості, без розбору // спішно збирати (врожай)» (СУМ–11, 1980: 20) також можна зарахувати до групи дієслів швидкого руху, оскільки їхня семантика пов'язана з різкістю, поривчастістю, поспіхом, тобто швидкістю рухів. Подібна ситуація може стосуватися також дієслова **шпурляти** в значенні «різко, з силою кидати» (СУМ–11, 1980: 528), де семантика швидкого руху конкретизується за допомогою слів *різко, з силою*.

Швидкість рухів пов'язана також із відчуттям болю або спричинюється великим бажанням, задоволенням чи жадібністю, що може викликати поспіх. Наприклад, дієслово **хапатися** (СУМ–11, 1980: 21) вживається в значенні «відчуваючи біль, швидко торкатися рукою (руками) грудей або інших частин тіла» та «жадібно, із задоволенням братися за виконання чого-небудь, починати робити щось; поспішати, квапитися», а розмовне слово **хлистати** – «пити жадібно, швидко» (СУМ–11, 1980: 77). Значення поспіху як причини швидкого руху спостерігаємо в семантиці розмовної одиниці **чухрати** – «енергійно рухатися, бігти, їхати, поспішаючи куди-небудь // тікати від кого-небудь» (СУМ–11, 1980: 392), діалектних слів **шамкати** – «ходити або робити щось швидко, поспіхом» (СУМ–11, 1980: 401), **манджати** – «іти швидко, поспішати» (СУМ–20, 2010–2025) та жаргонових одиниць **шевелити поринями, шевелити матнею** – «швидко йти, поспішати» (Ставицька, 2005: 270).

Значеннєву протилежність демонструє розмовне слово **чимчикувати** – «іти швидко, поспішно, часто ступаючи»; «іти (перев. повільно); плестися» (СУМ–11, 1980: 324), у семантичній структурі якого спостерігається енантіосемія – антонімічні відношення. Цікаву семантичну картину має одне зі значень лексеми

тюпати (СУМ–11, 1979: 334): якщо йдеться про ходьбу, то слово позначатиме швидкий рух, якщо ж біг, то повільний.

«Енергійність», «активність» та «порив» чи «завзяття» можуть бути супроводжувальними компонентами до загальної семантики швидкого руху, наприклад, у значенні розмовного дієслова *чесати* – «енергійно, з запалом що-небудь робити, діяти // швидко рухатися, бігти щосили // легко й швидко, без зупинки читати що-небудь» (СУМ–11, 1980: 314), сленгової одиниці *шпарити* – «щось швидко й активно робити (говорити, грати, їти тощо)» (Кондратюк, 2006: 336) або ж у значенні фрази з молодіжного сленгу *чілити на всіх парах*, де *чілити* означає «розслаблятися, відпочивати», а *на всіх парах* – «дуже швидко». Зі значенням «зіграти швидкий пасаж, не збиваючись» фіксуємо такі жаргонові слова з музичної сфери, як *вигребти* (Ставицька, 2005: 80) та *вишивати* (Ставицька, 2005: 84).

Значення швидкого різноспрямованого руху або руху повз когось чи щось має розмовне слово *шастати* («швидко, квапливо ходити, рухатися в різних напрямках (про людину, тварину)»; «швидко пробігати, пролітати повз когось, що-небудь; шмигати»); також ця лексема рідко, але може вживатися зі значенням «швидко рухаючись, ходячи, щось робити, порядкувати десь» (СУМ–11, 1980: 419).

Швидкий рух використовується й з метою переміститися, зникнути непомітно. Така семантика належить розмовним словам *чмихнути* – «швидко проскочити куди-небудь, непомітно піти, зникнути» (СУМ–11, 1980: 345) та *гулькнути* – «швидко, спритно проникнути куди-небудь, зникнути десь» (СУМ–20, 2010–2025), сленговим, жаргоновим одиницям *линяти* – «швидко залишити якесь місце, зникнути, шезнути» (Кондратюк, 2006: 180), *зливатися, звалювати, робити ноги*. Або ж швидкість руху може допомогти врятуватися від чогось (наприклад, *утікати (вті-*

кати) – «швидко відходити, відбігати, намагаючись уникнути якоїсь небезпеки, врятуватися від переслідування» (СУМ–11, 1979: 512).

Зазначмо, що більшість аналізованих у статті лексем відзначаються експресивністю семантики. Як слушно зауважує Н. Бойко, «дієслово як частина мови посідає центральне місце в лексичній системі мови. Саме ця лексико-граматична категорія має широкий експресивний діапазон» (Бойко, 2005: 310); «експресивне дієслово не лише передає значення дії, а й емотивно оцінює, кваліфікує сам процес, стан тощо» (Бойко, 2005: 310–311).

Висновки. На підставі виконаного аналізу взятих до уваги лексем можна зробити висновки про те, що дієслова швидкого руху можуть бути однозначними або багатозначними, мати різні стилістичні забарвлення, бути здатними до зміни або уточнення семантики залежно від виду, морфемної будови, контексту тощо. Порівняно з іншими частинами мови, дієслово має складну систему видо-часових форм, що дозволяє точно передавати динаміку, фіксувати змінність, перехідні стани, подієвість, демонструвати різні аспекти руху. Відтінки в значення вносять афікси, зміна наголосу. Наприклад, *бігти* – «тривалість»; *побігти* – «початок дії»; *перебігти* – «зміна місце»; *забігти* – «короткочасність»; *прибігти* – «результат»; *відбігати* – «віддалятися», *відбігати* – «завершеність». Значення розглянутих дієслівних одиниць містять головний семантичний складник – «швидкий рух», до якого можуть додаватися супроводжувальні, серед яких визначаємо власне додаткові («спосіб руху», «тип руху»), причинові («поспіх», «запал», «бажання», «біль», «мета») та наслідкові («різкість», «інтенсивність», «поривчастість», «рвучкість», «слуховий ефект»). До перспектив подальших досліджень відносимо вивчення дієслів повільного руху, виявлення специфіки семантичної наповненості їхніх значень, зокрема в зіставленні з дієсловами швидкого руху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамець Н. В. Словотвірна парадигматика дієслів руху в сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Івано-Франківськ, 2016. 20 с.
2. Бердіна О. О. Семантика дієслів руху з градуальною семою в англійській мові. *Філологічні трактати*. 2013. Т. 5. № 2. С. 5–12.
3. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2005. 552 с.
4. Голі-Оглу Т. В., Півень Н. М. Лексико-граматична категорія руху та її реалізація в художньому україномовному тексті. *Закарпатські філологічні студії*. 2020. Т. 1. Вип. 13. С. 38–43. URL: <https://doi.org/10.32782/trp2663-4880/2020.13-1.7> (дата звернення 12.12.2025).
5. Кондратюк Т. М. Словник сучасного українського сленгу. Харків: Фоліо, 2006. 352 с.
6. Криволапова О. В. Дієслова руху в українській мові: навч.-метод. посіб. для інозем. студентів. Харків: Цифра Принт, 2021. 80 с.
7. Куц О. В. Лексико-семантична характеристика чотиривалентних дієслів руху, переміщення. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. Вип. 1. С. 75–80.

8. Ляхно Н. В. Префіксальна сполучуваність дієслів руху в сучасній українській мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2006. 19 с.
9. Мединська Н. М. Семантична природа дієслова як носія динамічної ознаки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 6. С. 123–128.
10. Митрофанова О. Г. Структурно-семантичні параметри дієслів на позначення непоступального руху. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Лінгвістика»: зб. наук. праць, 2011. Вип. XIV. Херсон: ХДУ, 2011. С. 79–83.
11. Олекса Г. І. Лексико-семантична класифікація дієслів на позначення руху. *Мова і культура*. 2012. Вип. 15. Т. 1. С. 220–225.
12. Папідзе Н. В. Словотворча спроможність дієслів на позначення паракінесичних процесів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Філологія», 2016. Вип. 74. С. 130–133.
13. Присяжна О. Д., Новак О. М. Труднощі вивчення дієслів руху в українській мові як іноземній. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 30. С. 173–179.
14. Приходько С. О. Особливості вивчення дієслів руху в іншомовній аудиторії. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів*: зб. наук. ст. Харків, 2023. С. 26–30.
15. Савчин Н. Б. Семантико-структурні групи дієслів руху (на прикладі художнього твору-перекладу Дена Брауна «Янголи і Демони»). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Том 31 (70). № 2. Ч. 3. 2020. С. 46–50. URL: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-3/08> (дата звернення 18.11.2025).
16. Словник української мови: у 20 т. Т. 1–15. Київ: Наукова думка, 2010–2025. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=1&page=0> (дата звернення: 10.09.2025).
17. Словник української мови: у 11 т. Т. 8: Природа–Рягтливий / ред. кол.: І. К. Білодід (гол.) [та ін.]. Київ: Наукова думка, 1977. 927 с.
18. Словник української мови: у 11 т. Т. 9: С / ред. кол.: І. К. Білодід (гол.) [та ін.]. Київ: Наукова думка, 1978. 916 с.
19. Словник української мови: у 11 т. Т. 10: Т–Ф / ред. кол.: І. К. Білодід (гол.) [та ін.]. Київ: Наукова думка, 1979. 658 с.
20. Словник української мови: у 11 т. Т. 11: Х–Ъ / ред. кол.: І. К. Білодід (гол.) [та ін.]. Київ: Наукова думка, 1980. 699 с.
21. Ставицька Л. О. Український жаргон. Словник. Київ: Часопис. Критика, 2005. 494 с.
22. Фурса В. Типові керовані форми дієслів руху / переміщення в українській літературній мові. *Studia Ucrainica Varsoviensia*. Warszawa: Wydawnictwa UW, 2021. Tom 9. S. 67–78. URL: <https://doi.org/10.31338/2299-7237suv.9.5> (дата звернення 08.01.2026).

REFERENCES

1. Adamets N. V. (2016). Slovtvorna paradyhmtyka diiesliv rukhu v suchasni ukrainskii movi [The word-formation paradigm of motion verbs in the modern ukrainian language]. (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Ivano-Frankivsk 20 [in Ukrainian].
2. Berdina O. O. (2013). Semantika diiesliv rukhu z hradualnoiu semoiu v anhliiskii movi [The semantics of motion verbs with a gradational seme in English]. *Filolohichni traktaty. – Filological Treatises*, Vol. 5, № 2. 5–12 [in Ukrainian].
3. Wojko N. I. (2005). Ukrainska ekspresyvnna leksyka: semantychnyi, leksykohrafichnyi i funktsionalnyi aspekty [Ukrainian expressive lexis: semantic, lexicographical, and functional aspects]. Nizhyn: TOV «Vydavnytstvo «Aspekt-Polihraf». 552 [in Ukrainian].
4. Holi-Ohlu T. V., Piven N. M. (2020). Leksyko-hramatychna katehoriia rukhu ta yii realizatsiia v khudozhnomu ukrainomovnomu teksti [Lexical and grammar category of motion and its realizatoin in ukrainian fictional texts]. *Zakarpatski filolohichni studii – Transcarpathian Philological Studies*, Vol. 1, Issue 13. 38–43 [in Ukrainian].
5. Kondratiuk T. M. (2006). Slovyk suchasnoho ukrainskoho slenhu [Dictionary of Modern Ukrainian Slang]. Kharkiv: Folio. 352 [in Ukrainian].
6. Kryvolapova O. V. (2021). Diieslova rukhu v ukrainskii movi: navch.-metod. posib. dlia inozem. studentiv [Verbs of Motion in the Ukrainian Language: A Teaching and Methodological Manual for Foreign Students]. Kharkiv: Tsyfra Prynt. 80 [in Ukrainian].
7. Kuts O. V. (2005). Leksyko-semantychna kharakterystyka chotyryvalentnykh diiesliv rukhu, peremischennia [Lexical and Semantic Characteristics of Four-Valent Verbs of Motion and Movement]. *Naukovyy chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Seriiia 10: Problemy hramatyky i leksykolohii ukrainskoi movy: zb. nauk. prats – *Naukowi chasopys national pedagogical dragomanov university*. Series 10: Issues of Grammar and Lexicology of the Ukrainian Language. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, Issue 1. 75–80 [in Ukrainian].
8. Lakhno N. V. (2006). Prefiksalna spoluchuvanist diiesliv rukhu v suchasni ukrainskii movi [The prefixal concord of the verbs of movement in the modern Ukrainian language]. (Avtoreferat dysertatsii kandydata filolohichnykh nauk). Kyiv [in Ukrainian].
9. Medynska N. M. (2010). Semantychna pryroda diieslova iak nosiia dynamichnoi oznaky [The Semantic Nature of the Verb as a Carrier of a Dynamic Feature]. *Naukovyy chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova*. Seriiia 10: Problemy hramatyky i leksykolohii ukrainskoi movy: zb. nauk. prats – *Naukowi chasopys national pedagogical dragomanov university*. Series 10: Issues of Grammar and Lexicology of the Ukrainian Language. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, Issue 6. 123–128 [in Ukrainian].
10. Mytrofanova O. H. (2011). Strukturno-semantychni parametry diiesliv na poznachennia nepostupalnoho rukhu [Structural and Semantic Parameters of Verbs Denoting Non-Translational Motion]. *Naukovyy visnyk Khersonskoho*

derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series «Linguistics». Seriiia «Linhvistyka»: zb. nauk. prats, Issue XIV. Kherson: KhDU. 79–83 [in Ukrainian].

11. Oleksa H. I. (2012). Leksyko-semantychna klasyfikatsiia diiesliv na poznachennia rukhu [Lexical and Semantic Classification of Verbs Denoting Motion]. *Mova i kultura – Language & culture*, Issue 15, Vol. 1. 220–225 [in Ukrainian].

12. Papidze N. V. (2016). Slovtvorcha spromozhnist diiesliv na poznachennia parakinesychnykh protsesiv [Word-Formation Potential of Verbs Denoting Parakinetic Processes]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriiia «Filolohiia» – The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series «Philology», Issue 74. 130–133 [in Ukrainian].*

13. Prysiazhna O. D., Novak O. M. (2019). Trudnoschi vyvchennia diiesliv rukhu v ukrainskii movi iak inozemni [Difficulties in Learning Verbs of Motion in Ukrainian as a Foreign Language]. *Naukovi zapysky Mizhnarodnoho humanitarneho universytetu – Scientific Notes of the International Humanitarian University*, № 30. 173–179 [in Ukrainian].

14. Prykhodko S. O. (2023). Osoblyvosti vyvchennia diiesliv rukhu v inshomovni audytorii [Specifics of teaching verbs of motion to foreign language learners]. *Problemy i perspektyvy movnoi pidhotovky inozemnykh studentiv – Problems and prospects of language training for international students: zb. nauk. st. Kharkiv. 26–30 [in Ukrainian].*

15. Savchyn N. B. (2020). Semantyko-strukturni hrupy diiesliv rukhu (na prykladi khudozhnoho tvoriv-perekladu Dena Brauna «Yanholy i Demony») [Semantic and structural groups of motion verbs (on the example of the work-translation «Angles and Demons» by Den Brown)]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho – Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Social Communications. Vol. 31 (70). № 2. Ch. 3. 46–50 [in Ukrainian].*

16. Slovnyk ukrainskoi movy: u 20 t. [Dictionary of the Ukrainian language: in 20 vols.] (2010–2025). (Vols. 1–15). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

17. Bilodid I. K. (Ed.) et al. (1977) Slovnyk ukrainskoi movy: u 11 t. Vol. 8: Pryroda–Riakhtlyvyi [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vols. Vol. 8: Pryroda–Riakhtlyvyi]. Kyiv: Naukova dumka. 927 [in Ukrainian].

18. Bilodid I. K. (Ed.) et al. (1978) Slovnyk ukrainskoi movy: u 11 t. Vol. 9: S [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vols. Vol. 9: S]. Kyiv: Naukova dumka. 916 [in Ukrainian].

19. Bilodid I. K. (Ed.) et al. (1979) Slovnyk ukrainskoi movy: u 11 t. Vol. 10: T–F [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vols. Vol. 10: T–F]. Kyiv: Naukova dumka. 658 [in Ukrainian].

20. Bilodid I. K. (Ed.) et al. (1980) Slovnyk ukrainskoi movy: u 11 t. Vol. 11: Kh–Ya [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 vols. Vol. 11: Kh–Ya]. Kyiv: Naukova dumka. 699 [in Ukrainian].

21. Stavyt'ska L. O. (2005). Ukrainskyi zhargon. Slovnyk [A Dictionary of Ukrainian Slang]. Kyiv: Chasopys. Krytyka. 494 [in Ukrainian].

22. Fursa V. (2021). Typovi kerovani formy diiesliv rukhu / peremishchennia v ukrainskii literaturnii movi [Typical governed forms of movement /moving in the Ukrainian literary language]. *Studia Ucrainica Varsoviensia. Warszawa : Wydawnictwa UW. Vol. 9. 67–78. [in Polish].*

Дата першого надходження статті до видання: 16.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

